

MUZEJSKA PEDAGOGIKA

*Prvi del prispevka je povzet po
diplomski nalogi, kjer gre za
obravnavo vloge muzejske
pedagogike v muzejih danes pri nas
in po svetu ter pomen razstave kot
temeljne komunikacije med
muzejem in obiskovalci.¹*

*Z drugim delom prispevka pa na
podlagi pogovorov s kustosi
pedagogi ali vodji pedagoških
dejavnosti v muzejih ter delno s
sondažno raziskavo predstavljam
vzgojno izobraževalne dejavnosti v
treh izbranih ljubljanskih muzejih
(Slovenski etnografski muzej,
Mestni muzej in Muzej novejšje
zgodovine).*

Muzejska pedagogika, ki se je začela v 70-ih letih tega stoletja najprej uveljavljati v severnoameriških, kanadskih in zahodno-evropskih muzejih, ima danes zelo pomembno in nepogrešljivo vlogo pri vzgoji in izobraževanju šolske in starejše populacije v muzejih po vsem svetu. Dopolnjeno vlogo muzejev z različnimi, tudi vzgojnimi in izobraževalnimi programi, so narekemale politične, socialne in kulturne spremembe v svetu, ki so sprožile spremembe tudi v šolskih sistemih ter družbenih potrebah po novih in kvalitetnih oblikah izobraževanja in preživljanja prostega časa.² Z določitvijo nove, torej tudi vzgojne in izobraževalne vloge muzejev v družbi predstavlja muzejska pedagogika pomemben in upoštevanja vreden delež v

nacionalnem kurikulumu, saj je, kot pravi Prosler, »moč muzejev v možnosti dopolnjevanja šolske vzgoje in še posebej v neformalnih oblikah izobraževanje nepismene populacije.« (1991: 7)

Na potrebe muzejske pedagogike je konec 60-ih let tega stoletja prvi opozoril angleški profesor zgodovine John Hale in hkrati ponudil za tisti čas nekaj zelo naprednih idej, kako poučevati zgodovino v muzejih in kakšne naj bi bile učinkovite razstavne tehnike, s katerimi bi šolarjem predstavili in približali oddaljene zgodovinske dogodke.³

Jedro obiskovalcev v muzejih namreč predstavlja prav predšolska in osnovnošolska mladina, zato je tudi muzejska pedagogika večinoma usmerjena na omenjeno populacijo obiskovalcev. Cilj vseh muzejskih vzgojnoizobraževalnih programov pa je po določbah ICOM-ove 15. konference leta 1989 **povečati zavest o kulturni dediščini, prenašanje kulturnega jedra na prihodnje rodove in ozaveščati o obstoju drugih kultur** (Edson, Dean 1996).

Funkcija muzejev je torej tako **vzgojna** - krepitev kulturne identitete, zavest o obstoju in potrebi po zaščiti naravne in kulturne dediščine, zavest o obstoju drugih kultur itd., kot tudi **izobraževalna** - pridobivanje specifičnih znanj, spretnosti in navad. Cilje, katerih namen je vzgoja in izobraževanje, pa uresničujejo v muzejih z oblikovanjem in izvedbo različnih pedagoških programov in dejavnosti in so v vseh segmentih prilagojene ciljni publiki obiskovalcev. Najbolj osnovne in pogoste pedagoške dejavnosti v muzejih so naslednje:⁴

1. vodstva po razstavi
2. individualni ogledi razstav
3. muzejske delavnice
4. počitniški programi

Vodstva po razstavi

Vodeno vodstvo po razstavi predstavlja osnovno, najpogostejšo ter najbolj tipično organizirano izobraževalno dejavnost in komunikacijo med muzejem in obiskovalci. Delimo jih na organizirana vodstva z

usposobljenim vodičem ali kustosom pedagogom in na samostojne ogledne razstave ali zbirke. Slednji tip "vodstva" je usmerjen na vodenje obiskovalca po razstavi s pomočjo različnih, predvsem vizualnih sredstev (avdio-vizualna sredstva, različne usmerjevalne oznake, tiskani vodiči, delovni listi itd.).

Na organiziranih in vodenih vodstvih po razstavah predstavijo kustosi pedagogi učencem skrbno izbrane predmete in bistvene informacije. Takšna vodstva se najpogostejše vsebinsko navezujejo na učno

1 Bregar, Sonja in Grafenauer, Boža: "Družbena vloga muzejev - komunikacija in muzejska pedagogika". Diplomski naloga, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete v Ljubljani, Ljubljana 1997. Mentor: izr. prof. dr. Janez Bogataj

2 Vloga muzejev z nalogo zbiranja, raziskovanja, vzgoje in izobraževanja, se je pojavila že s francosko revolucijo, konec 18. stoletja. Pomen vzgoje in izobraževanja je bil torej v oblikovanju nacionalne identitete in zavesti, katere ideja se je pojavila ravno s francosko revolucijo. Dejansko je bila prisotna tovrstna vloga (muzejske) vzgoje le v Franciji, ne pa tudi v drugih takratnih evropskih deželah. Po Larcherju "ideja muzeja kot prostora izobraževanja za emancipacijo ni prodrla pred letom 1900" (1991: 60) Šele v konec 60-ih oziroma v 70-ih letih tega stoletja pa so se zlasti v ZDA začele globalne družbene in gospodarske spremembe (boj Afroameričanov za enakopravnost, študentski nemiri,...), kar je povzročilo tudi liberalizacijo vzgojno izobraževalnih institucij (na principu otroku prijazna, demokratična šola, pojav različnih novih pristopov v vzgoji in izobraževanju itd.)

3 Problematiko muzejske pedagogike je predstavila Ulla Keding Olofsson v knjigi *Museums and Children*. Temeljila je na opisih izkušenj muzejskih pedagogov po vsem svetu, o njihovem delu in težavah pri načrtovanju in izvajanju pedagoških dejavnosti ter o sodelovanju med šolami in muzeji.

4 Pri oblikovanju dejavnosti v muzejih za otroke je potrebno nujno upoštevati ciljno publiko (predvsem starost) in s tem predvideti zmožnosti razumevanja, povezovanja, presojanja in zaključevanja. Vedeti je potrebno, koliko lahko časovno traja vodenje po razstavi, koliko in katere informacije bo kustos pedagog posredoval določeni skupini otrok itd. Glej Bonnie Pitman-Galles: *Museum, Education & Children: Youth Education in Museums*. Washington, D.C.: Association of Science - technology, 1981.

snov oziroma na določene učne predmete (zgodovina, geografija, slovenščina, biologija, ...). Zaradi korelacije z učno snovjo v šoli pri določenem predmetu naj bi takšna vodstva vključevala tudi demonstracije in možnost dotikanja (prijemanja) določenih predmetov, kar bi z neposredno izkušnjo učenca zagotavljalo boljše pomnjenje in razumevanje novih ali že poznanih vsebin.

Prvi pogoj za uspešno vodstvo po razstavi pa mora biti izpolnjen še pred obiskom učencev v muzeju. Naloga učitelja naj bi bila seznanitev učencev z obiskom v muzeju in vsebino razstave ali zbirke, na kaj naj bodo pozorni, na možnost učnih listov itd. že v šoli. Naslednji korak oziroma dejavnik uspešnosti obiska v muzeju je stik oziroma dogovor učitelja s kustosom pedagogom. Učitelj mora natančno posredovati, koliko otrok bo pripeljal, kdaj in kaj si želijo ogledati ter koliko imajo učenci predznanja in razpoložljivega časa za ogled razstave. Šele na podlagi pridobljenih podatkov o skupini, ki bo muzej obiskala, lahko kustos pedagog izdela in predvidi način interpretacije, izbor zanimivih ali pomembnejših predmetov, vključitev učnih listov itd.

Z natančnimi in usklajenimi predhodnimi dogovorom med šolo in muzejem se lahko izognemo neprijetnim situacijam, ki pogosto vodijo v nekvalitetno ali pomanjkljivo vodstvo po razstavi.

Pogosti vzroki neustreznega vodstva po razstavi so namreč ravno številčno prevelike skupine otrok (po dva ali trije razredi skupaj)⁵, časovna stiska in s tem preobremenitev otrok s prevelikim obsegom informacij, prenatrpan urnik obiskov v več muzejih itd. To pa vodi v njihovo slabše pomnjenje, nezmožnost povezovanja in razumevanja, predvsem pa v njihovo nezainteresiranost in naveličanost. Rešitev tega problema vidi Bonie Pitman Galles v več zaporednih obiskih muzeja. Po njenem prepričanju zagotavlja takšen način obiskov muzeja možnost temeljitejšega vpogleda in s tem razumevanja vsebine zbirk ali razstavnih predmetov (1981). V kolikšni meri je izvedljiv kontinuiran obisk muzeja, bi verjetno lahko povedali učitelji sami, saj je z obiskom muzeja povezan razpoložljiv čas učencev, organizacija prevoza in spremstva, finančna sredstva itd.

Obisk šolske mladine zahteva od kustosa pedagoga skrbno pripravo na podlagi podatkov, ki jih je predhodno dobil od učitelja. Glede na starost, zanimanje in predznanje otrok je njegova bistvena vloga v primernem posredovanju informacij oziroma v interpretaciji vsebine razstave.

Prav tako pomembno vlogo ima ustrezen izbor muzealij po vsebini in količini: katere muzealije izpostaviti in na kakšen način jih interpretirati oziroma v kakšnem kontekstu. Kustos pedagog naj bi se osredotočil le na nekaj "značilnih" muzealij, s katerimi bi ilustriral vsebino celotne razstave.

Vodstva po razstavi naj bi ne bila (ali pa v čim manjši meri) le monologi kustosov pedagogov. Z učenci je potrebno vzpostaviti primeren odnos, komunikacijo, saj jih lahko le tako spodbudimo k ustvarjalnemu razmišljanju, povezovanju, kritičnosti, analiziranju itd. S tem, ko kustos pedagog postavi učence v aktivno vlogo opazovalca, lahko doseže želeni odziv v obliki zastavljanja vprašanj, v najboljšem primeru celo dialoga. Takšen način komunikacije pa zahteva dobro predhodno poznavanje skupine, njihovega predznanja, predvsem pa spretnost komuniciranja.

Obisk muzeja se ne sme končati po koncu ogleda razstave, ampak z možnostjo komentiranja in nadaljnjega zastavljanja vprašanj že v muzeju samem ali pa v šoli.

Muzejske delavnice

Različne oblike muzejskih delavnic so namenjene vsem skupinam obiskovalcev in ni nujno, da so homogene po starosti ali kakšnih drugih kriterijih, saj gre tu predvsem za ustvarjanje, sproščanje domišljije, spodbujanje ustvarjalnosti itd. Muzejske delavnice so lahko "samostojne", navezujejo se lahko na določene dogodke ali praznike v letu, na občasne razstave ali pa so dopolnilo k vodstvu po občasni ali stalni razstavi oziroma učni uri v muzeju. Prav tako pa so lahko tudi **del počitniških programov**.

Cilj vseh muzejskih dejavnosti za otroke ne glede na njihovo vsebino je, da ti dobijo odgovore na njim pomembna vprašanja in da omogočajo razumeti dogodke in procese, ki so se zgodili v preteklosti in vplivali na sedanost, spoznati in ozvesti o lastni in tuji kulturi in spodbujati ter bogatiti njihovo domišljijo in ustvarjalnost. Da bi ta cilj dosegli, pa je potrebno po prepričanju Deana in Edsona⁶ že v začetni fazi načrtovanja različnih aktivnosti za otroke upoštevati vsaj tri elemente:

1. otrokom morajo razvijati zavest o obisku muzeja kot o prijetni izkušnji,
 2. razvijanje učnih spretnosti,
 3. otroke "usposobiti" za samostojno učenje in opazovanje ob ponovnem obisku.
- Omenjena avtorja prav tako opozarjata, da naj bi načrtovana muzejska pedagogika vsebovala naslednje, med seboj primerno

usklajene komponente:

1. skrbno izbrane **muzejske komponente** (ustrezen prostor, izbor predmetov, interdisciplinarnost, zabava)
2. določene **izobraževalne namene** (dopolnilo k šolskemu učnemu načrtu, poudarek na učenju ali pridobivanju spretnosti in navad ...)
3. ustrezne **metode za prenos informacij ter tehnike dela** (primerna interpretacija in učne tehnike)

Vse te osnovne komponente, ki se nanašajo predvsem na delo v muzejih, pa je potrebno ustrezno prilagoditi različnim **ciljnim publikam obiskovalcev** glede na njihovo starostno, mentalno, politično, socialno, ekonomsko itd. stanje.

Prav tako pa je pomembno tudi **obojestransko sodelovanje med šolami in muzeji**, saj Prince in Basset pravita, da so "muzeji in šole naravni partnerji. Medsebojno se dopolnjujejo v kombinaciji dveh različnih učnih jezikov - verbalno v šoli in vizualno v muzeju". (1995: 4)

Uresničitev učinkovitega medsebojnega sodelovanja pa je mogoča le, če je učinkovita komunikacija med obema partnerjema. Eva Kocuvan pri tem izpostavlja **celovitost informacij**. Obe strani, šola in muzej, morata druga drugi zagotoviti bistvene **tehnične** (število otrok, obratovalni čas, cena vstopnic ...) in **vsebinske podatke** (opis in namen programov ter njihova raznolikost). Velik pomen imajo po njenem povratne informacije, ki jih posredujejo šole muzejem, saj na podlagi njih temelji nadaljnja priprava in oblikovanje vzgojno izobraževalnih programov v muzejih. (1992)

Muzejska pedagogika v nekaterih ljubljanskih muzejih

V nadaljevanju predstavljam **pedagoško delo v nekaterih muzejih, prostorsko omejenih na območje mesta Ljubljane**. Muzeje sem izbrala po naslednjih kriterijih:

1. **ustreznost po tematiki** (usmerjenost tudi na predstavitev vsakdanjega življenja)
2. **raznoverstnost ponudbe različnih programov za šolsko in predšolsko mladino** (na podlagi dnevnega časopisa, vabil šolam, predzadnjega in zadnjega Muzejskega sejma)
3. **ustreznost obveščanja vzgojno izobraževalnih ustanov o svojih dejavnostih** (vabila oziroma obvestila šolam, vrtcem itd.)

Za predstavitev pedagoških dejavnosti sem izbrala tri muzeje: **Muzej novejšje zgodovine v Ljubljani, Mestni muzej Ljubljana in Slovenski etnografski muzej.**

Predstavitev vzgojnoizobraževalnih dejavnosti v naštetih muzejih temelji predvsem na podlagi pogovora s kustosi pedagogi. Za ilustracijo pa predstavljam tudi primer vodstva po razstavi v Muzeju novejšje zgodovine v Ljubljani. Pri opisu dejavnosti muzejev na pedagoškem področju ter opazovanju vodstva po razstavi sem se oprla na naslednje oporne točke:⁷

1. vnaprejšnji dogovor med učiteljem in kustosom pedagogom (dopolnitev vsebine iz učnega načrta)
2. starost in število otrok
3. razpoložljivost časa in časovno trajanje vodstva
4. izbor vsebine informacij in njihova interpretacija (glede na starost otrok in predmetov predstavitve glede na učno snov)
5. učne metode (razlagalna, metoda pogovora, projektna metoda, delo v skupini, delo v dvojicah)
6. učna pomagala (npr. delovni listi)
7. odnos kustos pedagog in šolarji
8. pasivna/aktivna vloga učencev (njihova odzivnost na razstavo, vodstvo)
9. vloga učitelja pri vodstvu (pasivna/aktivna)

Muzej novejšje zgodovine v Ljubljani⁸

V muzeju za novejšjo zgodovino v Ljubljani je pedagoška dejavnost usmerjena na **klasično vodstvo po razstavi** "Slovenci v 20. stoletju", ki časovno traja uro in pol do dve uri. Muzeološki koncept in interpretacija sicer kratkega, a vsebinsko izredno dinamičnega zgodovinskega obdobja ne temelji toliko na spremembi teksta kot na prikazu številnih muzealij v kontekstu časa in prostora skupaj v kombinaciji s čutilnimi stimulansi (zvon, barve, svetloba). Takšen muzeološki koncept pa zlasti za šolsko mladino zahteva dodatno interpretacijo skozi organizirana vodstva po razstavi. Leta so skrbno načrtovana in prilagojena različnim skupinam obiskovalcev.⁹

Vodstva po razstavi so ločena na **vođenje skupin po celotni razstavi** in na t.i. **učne ure**, kjer se bolj poudarjata en ali dva (učna) problema. Učne ure so torej namenjene šolski mladini, saj se prekrivajo z učnimi načrti pri predmetu zgodovina v 8. razredih osnovnih šol in v 4. letnikih srednjih šol. Znotraj teh učnih skupin pa gre zopet za diferenciacijo vodstev glede na starost

oziroma vrsto srednje šole (gimnazije, tehnične šole), (zahtevnost učnega programa - gimnazijski program) in **stopnjo predznanja učencev**. Zaradi precejšnjega vsebinskega obsega razstave je **možen tudi kontinuiran obisk muzeja**, kar omogoča po besedah kustosinje pedagoginje z obiskovalci vzpostaviti dialog. Seveda pa je takšen način obiska muzeja možen le za tiste šole, ki so v neposredni bližini muzeja, ker so z obiskom muzeja povezane precejšnje organizacijske priprave, tako časovne kot finančne.

Prizadevanja pedagoške službe v muzeju za Novejšjo zgodovino v Ljubljani gredo zlasti v smeri **dopolnjevanja učne snovi v šoli na drugačen, lahko tudi zabaven način**. Vizija te službe je nadalje **temeljiti na otrokovih obstoječih izkušnjah in njegovem predznanju** ter skozi dialog **spodbujati otroka k razmišljanju, povezovanju, primerjanju in analizi**.

Določene probleme zato kustosinja pedagoginja skupaj z otroki osvetljuje z različnih zornih kotov - etnološkega, filozofskega, zgodovinskega, čisto življenjskega in tako zaokrožuje poznavanje naše polpretekle zgodovine v razumljivo celoto.

Primarno dajejo v muzeju poudarek na gledanju in na zmožnosti razumevanja ter pomnjenja originalnih predmetov in dokumentov, saj je za Ireno Kodrič muzej predvsem nadgradnja že obstoječega (pred)znanja. Ravno zaradi tega razloga pa v tem muzeju delovni listi nimajo neke primarne vloge.

Vizija kustosinje pedagoginje je nadalje večji meri poudariti tudi vzgojno in ne le izobraževalno komponento pri delu z mladimi. Vzgojni moment je prisoten predvsem v **seznanjanju in vrednotenju kulturne dediščine skozi originalne muzejske predmete in njihove rekonstrukcije, v seznanjanju s postopki zbiranja, zaščite, restavriranja in razstavljanja muzealij ter na seznanjanju z muzeološkim konceptom razstave, ki primarno temelji na čutilih oziroma emocijah**. V muzeju seznanjajo obiskovalce z ekološkimi, zbirateljskimi, muzeološkimi in drugimi dejavniki pred in med ogledom razstave, kar omogoča lažje, tudi simbolno razumevanje dogodkov in pomembnih prelomnic slovenske zgodovine v zadnjem stoletju.

Potrditve o kvalitetni dejavnosti muzeja na področju vzgojne in izobraževalne dejavnosti sem dobila s **sondažno raziskavo** oziroma opazovanjem vodenja po razstavi dne 21. 4. 1999. Razstavo so si ogledali osmošolci iz OŠ v Kranju. V skupini je bilo 24 učencev in štiri učiteljice. Ti so si v

okviru zgodovinsko-biološke skupine že pred prihodom v Muzej novejšje zgodovine ogledali zbirke v Prirodoslovnem muzeju, zato so bili časovno omejeni. Kustosinja pedagoginja je morala zaradi tega vsebinsko skrajšati predstavitev razstave, kar pa ji je v celoti uspelo. V vsakem razstavnem prostoru je poudarila ključne dogodke, ki so zaznamovali določeno obdobje naše polpretekle zgodovine. Zgodba je kljub temu tekla gladko, misli so bile povezane skozi celoten ogled razstave tako, da so učenci dobili popolno in zaokroženo sliko političnega, kulturnega in gospodarskega življenja Slovencev v tem stoletju. Interpretacija vsebine je bila ustrezno prilagojena starosti obiskovalcev in njihovem predznanju. Metoda predstavitve je temeljila na razlagi in delno tudi na poskusih besedne komunikacije z učenci, vendar manj uspešno. Učenci so sicer zapisovali, poslušali, ne pa tudi komunicirali, spraševali, komentirali, skratka, bili so pasivni. Kustosinjo pedagoginjo odlikujejo retorične spretnosti (čist in jasen govor, glasovni poudarki, dinamičnost pripovedi) in smisel za improvizacijo, aktualizacijo in vsestransko povezovanje dogodkov.

5 Sprejemljivo število otrok v skupini je od 15 do 18. Takšno število še omogoča normalno komuniciranje in zagotavlja kvalitetno vodstvo po muzeju.

6 Omenjena avtorja, na katera se večkrat sklicujem tudi v diplomski nalogi, sta v svoji knjigi *The Handbook for Museums*, povzemala predvsem starejše ameriške avtorje na področju muzejskega dela. Naslov dela je v celoti naveden na koncu prispevka.

7 Na tem mestu opozarjam, da sem upoštevala samo kriterije, ki so odločujoči za uspeh pri vodstvu po razstavi brez upoštevanja kriterijev predhodne priprave učencev na obisk v muzeju, ker mi ti podatki niso bili na voljo, oziroma me je primarno zanimal pristop in delo muzejskih delavcev. O tem, kako naj učitelj pripravi učence na obisk muzeja, glej navedeno delo Cirile Trampuš na koncu prispevka.

8 Podatki o muzejski pedagogiki Muzeja za novejšjo zgodovino v Ljubljani so povzeti po pogovoru s kustosinjo pedagoginjo Ireno Kodrič.

9 Muzej obiščejo različne skupine obiskovalcev, različnih starosti, predznanj, socialnih okolij: vrtni, osnovne šole, srednje šole (gimnazije, tehnične in strokovne šole), skupine odraslih, družine itd. V zadnjem času uvajajo v muzejsko pedagoško službo tudi vodstva za skupine hendikepiranih, slepih in slabovidnih ter posebnih skupin, kot so npr. tuji študentje, ki študirajo na Univerzi v Ljubljani.

Mestni muzej Ljubljana¹⁰

V muzeju je pedagoška služba razvila različne oblike pedagoških dejavnosti, namenjene čim širši populaciji obiskovalcev. Cilj vseh teh dejavnosti pa je doseči učinek aktivnega poznavanja kulturne dediščine mesta, ki jo hrani muzej in le-te in situ. To aktivno spoznavanje temelji na lastnih izkušnjah obiskovalcev, ko vodeni in s pomočjo delovnih listov na terenu spoznavajo, ugotavljajo in primerjajo na primer bivanjsko kulturo v Emoni ali srednjeveški Ljubljani.

Med stalne pedagoške dejavnosti sodijo **tematski ogledi**. Ti so namenjeni zlasti osnovnošolski mladini in so zato vezani na učne načrte: Po sledih Emone (za šeste razrede), Po sledih srednjeveške Ljubljane (za šeste razrede), Hribarjeva Ljubljana (za sedme razrede). Pri tematskih ogledih v muzeju redno vključujejo v svoje delo skrbno pripravljene **delovne liste**.

Najnovejša ponudba muzeja je t.i. **potujoči muzej**. S tem programom omogoča muzej seznanitev z življenjem v Emoni tudi tiste učence, ki ga zaradi oddaljenosti nimajo možnosti obiskati. V predstavitvi z naslovom "Emonec v razredu" spoznajo učenci z besedo, sliko (videofilm) in z nekaterimi muzealijami življenje v rimski Emoni.

Poleg tematskih ogledov pa se v muzeju odvijajo **številne muzejske delavnice** na različne teme: "Poskus pouka naših dedkov in babic" - interpretacija z igranjem vlog v učni uri v začetku 20. stoletja, "Iz vulkanove delavnice" - izdelovanje predmetov z razstave, namenjena učencem nižjih razredov osnovnih šol, "Jedilnica - srce doma in družine" - namenjena drugim in tretjim razredom ter sedmim razredom osnovnih šol, z ustrežno vsebinsko interpretacijo glede na starost.

Namen vseh pedagoških dejavnosti muzeja je torej obiskovalce na podlagi njihove lastne izkušnje naučiti različnih spretnosti, opazovanja, povezovanja, razumevanja, analize in vrednotenja v okviru njihovih zmožnosti.

V muzeju se poleg načrtovanja, oblikovanja in izvedbe pedagoških programov trudijo tudi v smeri vzpostavljanja konkretnjših stikov z učitelji. Ti naj bi svetovali in dajali predloge in tudi pobude za nadaljnje pedagoško delo v muzeju. Muzejski pedagogi pa bi s pomočjo sodelovanja učiteljev lažje sledili njihovim željam in potrebam.

Slovenski etnografski muzej¹¹

Možnosti za različne pedagoške dejavnosti so se v muzeju ponudile šele časa, ko se je celoten muzej preselil v nove prostore na Metelkovi, leta 1997. Še v začetku devetdesetih je pedagoška dejavnost muzeja zaradi prostorske stiske temeljila predvsem na vodstvih po razstavi, z rešitvijo tega problema pa se je vzporedno začela razvijati tudi muzejska pedagogika. Muzej ponuja danes **vodstva po razstavah** (stalni in občasni), **učne ure (tematska predavanja)**, **muzejske delavnice** itd. Muzejske delavnice so starostno sicer neomejene, njihovi redni udeleženci pa so predvsem predšolski otroci in šolarji do petega razreda osnovne šole. Vsebinsko se vežejo muzejske delavnice na praznike in opravila koledarskega leta in se odvijajo med vikendi oziroma ob sobotah. Organizirane delavnice za šolarje med tednom pa se povezujejo z učno snovjo v šoli. Končen cilj teh delavnic je skozi ustvarjanje in igro osvetliti lastno in tujo kulturo skozi preteklost v sedanost - navkljub uporabi sodobnih materialov in spremembi namembnosti izdelka.

Prav tako so pedagoške delavnice stalen spremljevalec občasni razstav (npr. delavnica ob gostujoči razstavi iz Belgije "Kdaj goduješ", delavnica ob razstavi Udomačena svetloba itd.).

Vodstva po razstavi predstavljajo najpogostejšo obliko, ki si jo izberejo obiskovalci ob obisku muzeja. Vsa vodstva v muzeju morajo biti vnaprej dogovorjena (število otrok, čas obiska, želje in pričakovanja, oblika posredovanja informacij, korelacija z določenim predmetom itd.).

Seznanjanje šol z dejavnostmi in možnostmi izobraževanja poteka skozi vse leto, predvsem pa v začetku šolskega leta, ko vse šole obvestijo o svojem programu. Problem, ki ga je nakazala Sonja Kogej Rus glede obveščanja konkretnih učiteljev, pa je predvsem v zastoju informacij na šolah, tako da ga učitelji, katerim je program namenjen, največkrat ne dobijo. Na drugi strani pa poudarja tesno sodelovanje s številnimi "rednimi" učitelji, ki vsako leto pripeljejo v muzej novo generacijo učencev ne glede na obvestila muzeja.

Pereča problematika je nadalje terminologija, kjer se zatakne pri najosnovnejših pojmi, kot je na primer etnologija. Beseda je učencem (z redkimi izjemami) neznan pojem, prav tako tudi večini učiteljem. Ti ga ne znajo razložiti

oziroma ustrezno opredeliti. Enačijo ga predvsem in zgolj z življenjem na kmetih, s kmečkim delom itd., zato ob vsakem obisku šolske skupine v Slovenskem etnografskem muzeju kustosinja začne z opredelitvijo besede etnologija (način opredelitve je prilagojen starosti otrok) in katere predmete hrani etnografski muzej v svojih depojih itd.

Etnografski muzej konkretnih povezav s predmeti v šoli nima, vendar je kljub vsemu cilj vzgojnih in izobraževalnih dejavnosti za šolsko mladino povezovanje s šolsko učno snovjo, kar je najlažje izvedljivo pri dejavnostih, namenjenih nižjim razredom osnovnih šol. Na tej stopnji izobraževanja in vzgoje v šolah je še vedno več poudarka na spoznavanju načina življenja v preteklosti (v času mam in babic) kot pa kasneje na višji stopnji ali v srednjih šolah. Za srednje šole občasno v času projektne tedne v muzeju pripravijo učno uro na določeno temo, kjer dijaki spoznavajo načine življenja z različnih zornih kotov, npr. "v Prešernovih časih" - učna ura na temo oblačenja v tem času. Pri tem je kustosinja izkoristila priložnost in pojasnila določene pojme in stereotipne razlage v zvezi z npr. (ljudsko, narodno) nošo itd.

Zaključek

Ob dejstvu, da je muzejska pedagogika postala sestavni del dejavnosti muzejev po svetu, bi bilo vredno razmisliti o nadaljnjih usmeritvah na tem področju tudi pri nas. Tokovom uvažanja oziroma prakticiranja različnih vzgojnoizobraževalnih dejavnosti v muzejih uspešno sledi že kar nekaj slovenskih muzejev, veliko jih pa še vedno ostaja na pozicijah primarne vloge zbiranja, zaščite in razstavljanja predmetov. Muzejska pedagogika kot enakovredna in načrtovana dejavnost se je začela intenzivneje pojavljati v slovenskih muzejih na vseh nivojih s sodobnim pristopom in v različnih oblikah šele po letu 1990.¹² Delno je temu krivo pomanjkanje finančnih sredstev, predvsem pa ustreznih kadrov, ki bi si prizadevali izpeljati učinkovit in kvaliteten projekt na področju vzgoje in izobraževanja v muzeju, predvsem pa stopiti v korak s sodobnimi tehnikami predstavitve in interpretacije.

Muzejska pedagogika se navkljub vsemu počasi uveljavlja v večini slovenskih muzejev, v enih bolj, v drugih spet manj uspešno. Odsev dejanskega stanja vzgojnoizobraževalne dejavnosti v muzejih pri nas je bil muzejski sejmen leta 1997 na temo Izobraževalna vloga muzejev, kjer je

svojo pedagoško ponudbo na razstavnih prostorih ter z različnimi delavnicami za obiskovalce predstavilo 37 slovenskih muzejev, v "predavalnici" pa so bile predstavljene tudi vsebine o vzgojnoizobraževalnem delu v muzejih.

Vsekakor je muzejski sejum pokazal na dejavnost številnih muzejev tudi na področju pedagoških dejavnosti, vendar se verjetno vsi ti muzeji srečujejo še vedno s številnimi problemi, ki hromijo uspešno izvedbo načrtanih ciljev.

Pomanjkljivosti za neuspešno izvedbo muzejskih pedagoških programov je potrebno iskati na obeh straneh, pri šolah in muzejih. Večinoma se obe strani zavedata, kako pomembno in primerno je pripeljati učence v muzej, jim določene stvari osvetliti na drugačen način, s pomočjo "resničnih ostankov preteklosti". Šole se tako najpogosteje srečujejo s problemom oddaljenosti od muzejev, časovno razpoložljivostjo učencev v popoldanskem času, usklajitvijo spremstva učencev itd. Največkrat so to vzroki za redke obiske muzeja. Muzeji dostikrat vzpostavijo s šolami pomanjkljivo komunikacijo. Obveščanje o dejavnostih muzeja je dostikrat pomanjkljivo, ali pa preveč poredko. Prav tako muzeji ne znajo ali pa nimajo interesa spodbuditi k

sodelovanju učiteljev, ki bi lahko posredovali neke povratne informacije o uspešnosti delavnic ali vodstev. To sodelovanje bi se lahko uresničilo v obliki seminarja ali kako drugače, vsekakor pa bi bilo koristno za obe strani, ker bi si tako izmenjali informacije, predloge, izkušnje itd.

Vseeno se precejšnje število slovenskih muzejev vztrajno približuje kvalitetni in pestrejši vzgojnoizobraževalni ponudbi.

10 Opis pedagoških dejavnosti v Mestnem muzeju temelji na podlagi pogovora z vodjo pedagoških dejavnosti, Jožetom Rovškom.

11 Opis pedagoških dejavnosti v Slovenskem etnografskem muzeju je povzet po diplomski nalogi in dodatnega pogovora s kustosinjo pedagoginjo Sonjo Kogej Rus.

12 Članki o muzejski pedagogiki v slovenskih muzejih so začeli nastajati istočasno, kot se je začela zavestno vključevati tudi muzejska pedagogika v delo muzejev. Začetki problematiziranja o prisotnosti muzejske pedagogike v slovenskih muzejih so bili vidni sicer že prej, npr. leta 1986, ko je bilo prvo posvetovanje o vlogi pedagogike v muzejih in galerijah. To posvetovanje je pokazalo na dejstvo, da je vzgoja in izobraževanje v muzejih zanemarjena oziroma zreducirana zgolj na vodstva po razstavah, kar pa poteka precej neorganizirano in neučinkovito. Avtorji prispevkov so videli glavni vzrok takšnega stanja v pomanjkanju sredstev in ustreznega kadra.

Viri in literatura:

BASSET, Douglas in PRINCE, David (section edit.): Visitor services. Manual of Curatorscript. A Guide to Museum practice, 1986

BREGAR, Sonja in GRAFENAUER, Boža: Družbena vloga muzejev - komunikacija in muzejska pedagogika. Diplomski naloga, oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete v Ljubljani, Ljubljana 1997. Mentor: izr. prof. dr. Janez Bogataj.

EDSON, Gary in DEAN, David: The Handbook for Museums. London 1996.

PITMAN-GALLES, Bonnie: Museum, Education & Children: Youth Education in Museums. Washington: D.C.: Association of Science-technology, 1981.

PROSLER, Martin: Muzeji in razvoj - poziv k razmisleku. Muzeoforum, zbornik muzeoloških predavanj 1991.

KEDING-OLOFSSON, Ulla: Museum and children. Paris: Unesco, 1979.

KOCUVAN, Eva: Muzejska pedagogika, šolarji - Narodni Muzej. Didakta 5, junij 1992.

Vesna Moličnik

NAVAJANJE VIROV IZ INTERNETA

K pisanju o osnovah uporabe

interneta me je spodbudilo

spoznanje, da velika večina

študentk in študentov etnologije in

kulturne antropologije ne izkorišča

uporabne vrednosti interneta pri

svojem študiju. Velikokrat tudi

zaradi neznanja, ki se veča

sorazmerno s sprejemanjem

znanja, potrebnega za uporabo

interneta kot samoumevnega.

Internet je spremenil način komuniciranja. Računalnik omogoča hiter in cenovno najugodnejši dostop do informacij, ki so dosegljive tako rekoč na vaši delovni mizi. Zaradi slednjega je internet uporaben tudi na organizacijsko upravni ravni univerzitetnega študija (glej članek v tej številki Glasnika: Moličnik, Pogorelec: Če mi poveš, bom poslušal. Če mi pokažeš, bom videl. Če bom izkusil, se bom naučil).

Ob prednostih, ki jih ponuja nova komunikacijska tehnologija, se pojavljajo vprašanja varovanja intelektualne lastnine in problem izbora informacij. Na področju etnologije in kulturne antropologije je prinesla uporaba interneta zahtevo po razvoju nove, mediju prilagojene metodologije. Upam, da bo članek spodbudil bralce k razmišljanju, ki bo odmevalo tudi na straneh Glasnika.

Internet

Internet je največje računalniško omrežje na svetu. Računalniško omrežje ni nič drugega kot kup računalnikov, ki so nekako povezani. Do neke mere je podobno mreži televizijskih oddajnikov, ki se povežejo med seboj, da lahko hkrati predvajajo določeno oddajo. Računalniška mreža se od televizijske razlikuje po tem, da lahko vsak od vključenih računalnikov posreduje svoje podatke natančno določenemu drugemu računalniku.

Predhodnik interneta je bilo omrežje ARPANET, ki je nastalo v okviru projekta Ministrstva za obrambo ZDA leta 1969. Glavna cilja sta bila preizkus zasnove robustnega omrežja ter vzpostavitev